ГЛОСА УЗ ЈЕДНО ЛУКАВСТВО ГЛОБАЛИСТИЧКОГ УМА: ФРЕНСИС ФУКУЈАМА ПРЕПОРУЧУЈЕ ЈОШ ЈЕДНО ЕВРОПСКО ЛЕЧЕЊЕ БОЛЕШЋУ

Контраофанзива предајом

„Да би се створили предуслови за складно уклапање ‚детериторијализованих' и ‚декултурисаних' младих муслимана у демократски контекст европских друштава, нужно је – поручује Фукујама у свом новом тексту-међашу – одлучно раскрстити са контрапродуктивном политиком мултикултурализма, јер се показало да она производи (исламистички) радикализам. Он тражи од Европљана да своје дефиниције националног идентитета преформулишу на начин који ће их учинити прихватљивим за грађане неевропског ‚бекграунда'. Ту смо, дакле!"

Пише: проф. др Дарко Танасковић

Ра-зор-ни не-ми-ри и еруп-ци-је ру-ши-лач-ког гне-ва мла-дих ими-гра-на-та из пре-те-жно му-сли-ман-ских по-ро-ди-ца по-ре-клом из цр-не Афри-ке и Ма-гре-ба, ко-ји су кра-јем про-шле го-ди-не да-ни-ма по-тре-са-ли пред-гра-ђа Па-ри-за и још не-ких

фран-цу-ских и европ-ских гра-до-ва, ма-ло су ко-га мо-гли оста-ви-ти рав-но-ду-шним. Ус-та-ла-са-ло се за-бри-ну-то јав-но мње-ње За-па-да, огла-си-ли су се мно-го-број-ни по-ли-ти-ча-ри и та-ко-зва-ни дру-штве-ни де-лат-ни-ци, али и те-о-ре-ти-ча-ри, ана-ли-ти-ча-ри, екс-пер-ти и, на-рав-но, „екс-пер-ти", тра-же-ћи и ну-де-ћи ди-јаг-но-зе и об-ја-шње-ња су-шти-не ове осо-бе-не по-ја-ве ко-ја у мно-го че-му из-ми-че уоби-ча-је-ним ме-ри-ли-ма и сте-ре-о-тип-ним ми-са-о-ним ма-три-ца-ма. Већ да-нас се мо-же без ус-те-за-ња оце-ни-ти да је „ин-ти-фа-да у европ-ским пред-гра-ђи-ма" по-кре-ну-ла за-ни-мљи-ву рас-пра-ву нај-ши-рег зна-ча-ја. Из-не-то је и из-но-си се пре-гршт за-ни-мљи-вих и под-сти-цај-них иде-ја ко-је бу-де на-ду у мо-гућ-ност ква-ли-тет-ног за-о-кре-та ка објек-тив-ном и ин-те-лек-ту-ал-но од-го-вор-ном са-гле-да-ва-њу јед-ног аспек-та са-вре-ме-ног ислам-ског иза-зо-ва, ис-ку-ше-ња пред ко-јим се на-ла-зи хри-шћан-ска Евро-па (или пост-хри-шћан-ска, ка-ко ка-жу не-ки), али и сам ислам, од-но-сно европ-ски му-сли-ма-ни.

Удар на-ђе искру у ка-ме-ну! Што-та је, са-мо, што се по ко зна ко-ји пут по-твр-ђу-је да је кри-тич-кој све-сти и са-ве-сти по-треб-но да одав-но за-па-же-ни кон-фликт-ни про-це-си до-сег-ну сте-пен дра-ма-тич-не ескала-ци-је, ка-ко би се пре-ну-ле и озбиљ-но су-о-чи-ле с њи-хо-вим већ ис-по-ље-ним те-шким по-сле-ди-ца-ма. За-то-че-ни-ци ра-зних ви-до-ва „по-ли-тич-ке ко-рект-но-сти", за-ро-бље-ни-ци ко-мот-ног опор-ту-ни-зма или од-ре-ђе-них по-себ-них груп-них и лич-них ин-те-ре-са, они ко-ји се сма-тра-ју и ко-је окру-же-ње сма-тра ин-те-лек-ту-ал-ци-ма, по ко зна ко-ји пут ве-ћин-ски су па-ли на ис-пи-ту. А тре-ба-ло је, ре-ци-мо, са-мо па-жљи-во про-чи-та-ти још по-о-дав-но об-ја-вље-ну књи-гу фран-цу-ског исла-мо-ло-га Жи-ла Ке-пе-ла *Пред-гра-ђа исла-ма* и по-све-ти-ти ду-жну па-жњу ње-ној ви-до-ви-тој по-ру-ци и по-у-ци...

Ни-су, ме-ђу-тим, баш сви не-спрем-но до-че-ка-ли та-лас бун-та у европ-ским пред-гра-ђи-ма. Не-ки-ма је ова спек-та-ку-лар-на со-ци-јал-на еруп-ци-ја у са-мом ср-цу Ста-рог кон-ти-нен-та пру-жи-ла при-ли-ку да је илу-стра-тив-но и ар-гу-мен-та-циј-ски ис-ко-ри-сте ра-ди при-ба-вља-ња до-дат-не увер-љи-во-сти те-за-ма за ко-је се про-грам-ски за-ла-жу. У ова-квим на-сто-ја-њи-ма, по-је-дин-ци ме-ђу тим мо-дер-ним кон-до-ти-је-ри-ма јед-не је-ди-не спа-со-но-сне Исти-не за чо-ве-чан-ство, а та-квих „Исти-на" је, на-рав-но, ви-ше, ис-по-ља-ва-ју за-вид-ну ма-што-ви-тост и го-то-во ма-ђи-о-ни-чар-ску ве-шти-ну да сва-ку по-ја-ву про-ту-ма-че на на-чин ко-ји те-ра во-ду на њи-хо-ву иде-о-ло-шку во-де-ни-цу. На-шу па-жњу при-ву-као је је-дан у сва-ком по-гле-ду из-у-зе-тан при-мер опи-са-не те-ле-о-ло-шке ме-то-до-ло-ги-је. Реч је о укљу-чи-ва-њу у де-ба-ту по-зна-тог аме-рич-ког про-фе-со-ра ме-ђу-на-род-не по-ли-тич-ке еко-но-ми-је и ге-о-по-ли-тич-ког ми-сли-о-ца гло-ба-ли-стич-ке ори-јен-та-ци-је Френ-си-са Фу-ку-ја-ме, чи-је ни-јед-но огла-ша-ва-ње не мо-же про-ћи не-за-па-же-но.

„ЕВРО-ПА – МЕ-КА ГЛО-БАЛ-НОГ ИСЛА-МА”

Кон-тро-верз-ном про-ро-ку „кра-ја исто-ри-је” и на-сту-па-ња „по-сти-де-о-ло-шког до-ба” с по-чет-ка де-ве-де-се-тих го-ди-на про-шлог ве-ка ни-шта не сме-та да, не-по-сред-но по сту-па-њу у но-во сто-ле-ће, јед-ну ве-о-ма исто-риј-ску и на-гла-ше-но иде-о-ло-ги-зо-ва-ну по-ја-ву про-ту-ма-чи у функ-ци-ји про-мо-ви-са-ња гло-ба-ли-стич-ке ви-зи-је по-жељ-ног ста-ња све-та. Они ко-ји су при-ме-ти-ли, а до-брим де-лом и на соп-стве-ној ко-жи осе-ти-ли, ко-ли-ко је исто-ри-је про-из-ве-де-но од тре-нут-ка кад је Фу-ку-ја-ма об-зна-нио њен крај и ка-кве су све иде-о-ло-ги-је у ме-ђу-вре-ме-ну ха-ра-ле и пу-сто-ши-ле ме-ђу љу-ди-ма и на-ро-ди-ма, не мо-гу а да пред но-вим Фу-ку-ја-ми-ним ин-тер-пре-та-тив-ним по-ду-хва-том не за-вр-те сум-њи-ча-во гла-вом.

Има ли раз-ло-га за по-до-зре-ње?

Ми-слим да има, и то мно-го, иако основ-не по-став-ке из-не-те у ње-го-вом огле-ду *Евро-па је Ме-ка гло-бал-ног исла-ма*
(пре-но-си га 4. јануара 2006. рим-ска
Cor-ri-e-re del-la se-ra
из европ-ског из-да-ња
Wall Stre-et Jo-ur-nal
-а) по-чи-ва-ју на де-лом тач-ним пре-ми-са-ма. За-во-дљи-ва убе-дљи-вост пле-до-а-јеа та-квих ин-те-лек-ту-ал-них асо-ва и ухо-да-них про-по-вед-ни-ка „јед-не Исти-не”, у овом слу-ча-ју ли-бе-рал-но-гло-ба-ли-стич-ке, и ле-жи, уоста-лом, у то-ме што не опе-ри-шу не-и-сти-на-ма и дез-ин-фор-ма-ци-ја-ма, већ успе-ва-ју да не-по-бит-не чи-ње-ни-це и уте-ме-ље-не струч-не уви-де ори-ги-нал-ним ми-са-о-ним ма-не-ври-ма упрег-ну у ква-дри-ге сво-је оп-ште за-ми-сли. По-ку-шај-мо да раз-ви-ди-мо у че-му се, бар ка-ко ме-ни из-гле-да, овом при-ли-ком, ис-по-ља-ва то лу-кав-ство гло-ба-ли-стич-ког ума.

Пред тра-гич-но-шћу те-ро-ри-стич-ких на-па-да у европ-ским пре-сто-ни-ца-ма и оне-спо-ко-ја-ва-ју-ћим бун-том му-сли-ман-ске омла-ди-не из дру-ге и тре-ће усе-ље-нич-ке ге-не-ра-ци-је у њи-хо-вим пред-гра-ђи-ма, Ф. Фу-ку-ја-ма су-ге-ри-ше да је по-треб-но ко-ре-ни-то про-ме-ни-ти на-ше по-и-ма-ње при-ро-де прет-ње екс-трем-ног

исла-ми-зма. До-сад је, на-и-ме, пре-вла-да-ва-ла скло-ност да се он схва-ти као из-во-зни про-из-вод на-стао у да-ле-ким му-сли-ман-ским зе-мља-ма, као што су Аф-га-ни-стан, Па-ки-стан или под-руч-је Бли-ског ис-то-ка, ода-кле се уно-си, уба-цу-је на европ-ско тле. У скла-ду с та-квим ви-ђе-њем, ре-ше-ње је тра-же-но у од-ла-же-њу и де-ло-ва-њу на ли-цу ме-ста, вој-ним, еко-ном-ским, по-ли-тич-ко-ди-пло-мат-ским и дру-гим сред-стви-ма, ка-ко би се опа-сност са-се-кла у ко-ре-ну и ели-ми-ни-са-ла, а та-мо-шње др-жа-ве усме-ри-ле на пут де-мо-кра-ти-је. Из-во-зом де-мо-кра-ти-је, да-кле, про-тив из-во-за исла-ми-зма и те-ро-ри-зма.

Под-се-ћа-ју-ћи на то да су из-вр-ши-о-ци ве-ћи-не те-ро-ри-стич-ких на-па-да на европ-ском тлу би-ли му-сли-ма-ни на-ста-ње-ни и/или шко-ло-ва-ни на За-па-ду, Фу-ку-ја-ма сма-тра да има са-свим до-вољ-но ја-ких раз-ло-га за за-кљу-чак де се глав-но из-во-ри-ште ислам-ског екс-тре-ми-зма но-во-га ти-па по-тра-жи упра-во у са-мој Евро-пи. Учи-ни-ће-мо те-шку гре-шку ако иде-о-ло-ги-ју са-вре-ме-них европ-ских исла-ми-ста и да-ље бу-де-мо ту-ма-чи-ли као афир-ми-са-ње тра-ди-ци-о-нал-них му-сли-ман-ских вред-но-сти и кул-ту-ре, упо-зо-ра-ва он и об-ја-шња-ва да у све-ту исла-ма мла-ди не-ма-ју про-бле-ма са сво-јим кул-тур-ним иден-ти-те-том, јер се они њи-ме, без мо-гућ-но-сти за не-ки дру-га-чи-ји из-бор или ствар-ну ди-ле-му, на-та-па-ју из по-ро-дич-не и дру-штве-не сре-ди-не у ко-ју су уро-ње-ни. Мо-гу би-ти са-мо му-сли-ма-ни и ни-шта дру-го, па и не до-ла-зе у ис-ку-ше-ње да са-ми се-би, и дру-ги-ма, по-ста-ве пи-та-ње „ко смо, за-пра-во, ми?”

ЗА-ПАД-НИ КО-РЕ-НИ „НО-ВОГ ИСЛА-МА”

Са-свим дру-га-чи-је, пре-до-ча-ва Фу-ку-ја-ма, сто-ји ствар с му-сли-ман-ском мла-де-жи у за-пад-но-е-вроп-ским зе-мља-ма, јер она је, у усло-ви-ма ра-за-пе-то-сти из-ме-ђу тра-ди-ци-о-нал-не му-сли-ман-ске (с ко-јом је из-гу-би-ла при-сну ве-зу) и мо-дер-не европ-ске кул-ту-ре (у ко-ју ни-је пот-пу-но ин-те-гри-са-на), упу-ће-на да на-пра-ви из-бор, што ни-је ни-ма-ло ла-ко. Уз хро-нич-не со-ци-јал-не не-да-ће и при-кра-ће-но-сти, то про-ду-бљу-је осе-ћа-ње ис-ко-ре-ње-но-сти и не-при-хва-ће-но-сти.

Да би пот-кре-пио ову сво-ју тврд-њу, Ф. Фу-ку-ја-ма се по-зи-ва на ста-во-ве са-оп-ште-не у но-вој књи-зи углед-ног фран-цу-ског исла-мо-ло-га Оли-ви-јеа Роа *Гло-ба л-ни му-сли-ман. За-пад-ни ко-ре-ни но-вог исла-ма* , од-ра-ни-је по-зна-тог по са-мо-свој-ној те-зи о „по-ра-зу фун-да-мен-та-ли-стич-ког и на-сту-па-њу пост-фун-да-мен-та-ли-стич-ког исла-ма". Роа, ре-као бих ра-зло-жно, кон-ста-ту-је да је са-вре-ме-ни ислам-ски ра-ди-ка-ли-зам, за-пра-во, про-из-вод „де-те-ри-то-ри-ја-ли-за-ци-је" и, след-стве-но, „де-кул-ту-ра-ци-је" исла-ма. Мла-ди европ-ски му-сли-ма-ни, ро-ђе-ни и од-ра-сли на За-па-ду, за раз-ли-ку од сво-јих исто-вер-ни-ка у му-сли-ман-ским све-ту, не-ма-ју ни те-ри-то-ри-јал-ни ни кул-тур-ни (ислам-ски) за-ви-чај, та-ко да про-ла-зе кроз раз-ди-ру-ћу кри-зу иден-ти-те-та. У ста-њу та-кве по-ме-те-но-сти, мла-ди европ-ски му-сли-ма-ни до-ла-зе у до-дир с по-зи-вом ха-ри-змат-ских во-ђа, као што је, на при-мер, је-дан Оса-ма бин Ла-ден, а ко-ји им ну-де ви-зи-ју уни-вер-за-ли-стич-ког и чи-стог исла-ма, осло-бо-ђе-ног тра-ди-ци-о-нал-них и ло-кал-них обе-леж-ја. Ако при-хва-те да се укљу-че у ре-до-ве „бо-ра-ца на Ала-хо-вом пу-ту", по-ста-ће ува-же-ни при-пад-ни-ци гло-бал-не ислам-ске за-јед-ни-це (Ум-ма), без об-зи-ра на то где жи-ве и ко их окру-жу-је. Уса-вр-ше-на мо-де-р-на сред-ства ко-му-ни-ка-ци-је и ин-фор-ма-ци-је, а пр-вен-стве-но ин-тер-нет, за-хва-љу-ју-ћи чи-јем пре-мре-жа-ва-њу Пла-не-те се прак-тич-но уки-да-ју вре-мен-ске и про-стор-не дис-тан-це и ди-мен-зи-је, моћ-ни су ка-на-ли нео-и-сла-ми-стич-ке про-па-ган-де и ин-док-три-на-ци-је. Да би по-стао „му-џа-хид" („рев-но-сник џи-ха-да"), мла-ди па-ри-ски или лон-дон-ски му-сли-ман не мо-ра чак ни да иде у џа-ми-ју. До-вољ-но је да се-ди пред екра-ном свог ра-чу-на-ра. Ве-ра је у ср-цу, а не у џа-ми-ји, а му-сли-ман мо-ли-ти мо-же би-ло где, обра-ћа-ју-ћи се не-по-сред-но Све-ви-шњем, без по-сред-ни-ка.

Све што је до-сад из-не-то, а што је, у ства-ри, ар-гу-мен-та-ци-ја О. Роа, а не Ф. Фу-ку-ја-ме, не са-мо да је са-свим при-хва-тљи-во, већ, шта-ви-ше, пред-ста-вља свеж и дра-го-цен до-при-нос раз-ма-тра-њу и це-ло-ви-том са-гле-да-ва-њу пра-ве при-ро-де фе-но-ме-на исла-ми-стич-ке ра-ди-ка-ли-за-ци-је код при-пад-ни-ка дру-гог и тре-ћег по-ко-ље-ња му-сли-ман-ске усе-ље-нич-ке по-пу-ла-ци-је у За-пад-ној Евро-пи. Мо-гло би се, евен-ту-ал-но, са-мо при-ме-ти-ти да из-не-ту по-себ-ност, од-но-сно ква-ли-та-тив-ну про-ме-ну при-ро-де исла-ми-стич-ког *вје-ру-ју* мла-дих му-сли-ма-на по пе-ри-фе-ри-ја-ма за-пад-но-е-вроп-ских гра-до-ва не би тре-ба-ло ап-со-лу-ти-зо-ва-ти, као да је то је-ди-ни вид ра-ди-ка-ли-за-ци-је у му-сли-ман-ским ими-грант-ским за-јед-ни-ца-ма. Зна-тан део ста-ри-је му-сли-ман-ске по-пу-ла-ци-је чу-ва тра-ди-ци-о-нал-не вред-но-сти, услов-но ре-че-но, „џа-миј-ског" исла-ма и оку-пља се око сво-јих има-ма. Ако и кад се ра-ди-ка-ли-зу-је или, бар, у све ве-ћој ме-ри изо-ла-ци-о-ни-стич-ки по-на-ша, а та-кве тен-ден-ци-је су при-лич-но распрострањене, он-да се овај вер-нич-ки кор-пус ра-ди-ка-ли-зу-је у тра-ди-ци-о-на-ли-стич-ком кључу, уз ва-ри-ра-ње од кон-зер-ва-тив-ни-јих до већ-ма фун-да-мен-та-ли-стич-ких мо-де-ла жи-вље-ња у скла-ду с ислам-ским на-че-ли-ма. Украт-ко, има и тра-ди-ци-о-на-ли-стич-ке и не-тра-ди-ци-о-на-ли-стич-ке, „нео-фун-да-мен-та-ли-стич-ке" ра-ди-ка-ли-за-ци-је.

ПОИСТОВЕЋЕЊЕ СА ДОШЉАЦИМА

Про-бле-ми с увер-љи-во-шћу и при-хва-тљи-во-шћу Фу-ку-ја-ми-них гле-ди-шта и (им-пли-цит-них) пре-по-ру-ка на-ста-ју у тре-нут-ку кад он, по-ста-вив-ши, уз по-моћ О. Роа, нео-п-ход-ну чвр-сту ба-зу за раз-ви-ја-ње дис-кур-са до ко-јег му је су-штин-ски ста-ло, кре-ће у ела-бо-ра-ци-ју европ-ске ком-по-нен-те но-во-на-ста-ле си-ту-а-ци-је с мла-дим му-сли-ма-ни-ма. По-ла-зе-ћи од прет-ход-но из-не-те сли-ке ду-хов-но и вред-но-сно опу-сто-ше-них мла-дих европ-ских му-сли-ма-на као ла-ког пле-на екс-тре-ми-стич-ке џи-хад-ске иде-о-ло-ги-је, Фу-ку-ја-ма из-во-ди за-кљу-чак да оно што се њи-ма и с њи-ма Евро-пи де-ша-ва и ни-је ни-шта но-во и не-по-зна-то. Бр-за мо-дер-ни-за-ци-ја и тран-сфор-ма-ци-ја дру-штва и ра-ни-је је на Ста-ром кон-ти-нен-ту, као пра-те-ћу по-ја-ву, ства-ра-ла оту-ђе-ност ме-ђу омла-ди-ном, из че-га су на-ста-ја-ли анар-хи-стич-ки, бољ-ше-вич-ки, фа-ши-стич-ки, као и ле-ви и де-сни те-ро-ри-стич-ки по-кре-ти. По Фу-ку-ја-ми, реч је о ти-по-ло-шки исто-вр-сним ма-ни-фе-ста-ци-ја-ма екс-тре-ми-зма, при че-му се са-мо ме-ња-ла кон-крет-на иде-о-ло-шка ма-три-ца. Ако је та-ко, а он твр-ди да је-сте, он-да про-блем не-ће би-ти ре-шен „сре-ђи-ва-њем" при-ли-ка на ислам-ском Ис-то-ку и уре-ђи-ва-њем жи-во-та та-мо-шњим му-сли-ма-ни-ма из-во-зом и, ука-же ли се по-тре-ба, на-ме-та-њем де-мо-кра-ти-је. За бу-ја-ње нео-и-сла-ми-стич-ког ра-ди-ка-ли-зма у не-дри-ма Евро-пе ни-је пре-суд-но оно што се зби-ва у Аф-га-ни-ста-ну, Ира-ку, Ира-ну или Са-у-диј-ској Ара-би-ји, већ ту, код ку-ће, где се на-хо-ди истин-ско со-ци-јал-но и пси-хо-ло-шко из-во-ри-ште те но-ве са-мо-за-ра-зне бо-ле-сти. Лек би, сход-но то-ме, ва-ља-ло тра-жи-ти на те-ре-ну где и из ко-га се па-то-ло-ги-ја ге-не-ри-ше.

Евро-па би, ве-ру-је Фу-ку-ја-ма, тре-ба-ло да из-на-ђе но-ви мо-дел ин-те-гри-са-ња оту-ђе-не и дез-о-ри-јен-ти-са-не усе-ље-нич-ке по-пу-ла-ци-је из дру-ге и тре-ће ге-не-ра-ци-је му-сли-ма-на ко-ји су ње-ни др-жа-вља-ни, па са-мим тим и њен про-блем. Же-ле-ћи да оста-ви ути-сак урав-но-те-же-ног при-сту-па, објек-тив-но-сти, а и ува-жа-ва-ња и раз-у-ме-ва-ња за европ-ске ре-ал-но-сти, овај до-след-ни за-го-вор-ник гло-ба-ли-стич-ког ни-ве-ли-са-ња свих ци-ви-ли-за-циј-ских ра-зно-ли-ко-сти и „не-рав-ни-на" при-зна-је да про-тив-реч-но-сти ко-је по-сто-је и на-ра-ста-ју ни-је јед-но-став-но и ла-ко от-кло-ни-ти. Аме-рич-ки про-фе-сор оце-њу-је да се Евро-пља-ни је-су, до-ду-ше, по-ли-тич-ки опре-де-ли-ли да у дру-ги план по-ти-сну на-ци-о-нал-ни иден-ти-тет (иден-ти-те-те), за-рад јед-ног отво-ре-ног, то-ле-рант-ног, „пост-на-ци-о-нал-ног" европ-ства, али да су у том „осло-ба-ђа-њу" ста-ли на по-ла пу-та. Хо-лан-ђа-ни-ма, Нем-ци-ма, Фран-цу-зи-ма и дру-ги-ма на-ста-вља да бу-де свој-стве-но

сна-жно на-ци-о-нал-но осе-ћа-ње ко-је се ис-по-ља-ва у ра-зним об-ли-ци-ма и на го-то-во свим ни-во-и-ма мен-тал-не и со-ци-јал-не струк-ту-ре ин-ди-ви-ду-ал-ног и ко-лек-тив-ног би-ћа, су-штин-ски и трај-но не-до-ступ-ног ис-хо-ди-шно не-е-вроп-ским (и не-хри-шћан-ским) усе-ље-ни-ци-ма. А срж кон-флик-та, као што смо ви-де-ли, и са-сто-ји се у без-на-де-жној не-мо-гућ-но-сти мла-дих му-сли-ма-на да се ин-те-гри-шу, па би у тој рав-ни и тре-ба-ло тра-жи-ти пу-те-ве ре-ше-ња.

Фукујама се свесно устеже да одсечно препоручи своју рецептуру за отклањање уочених европских противречности, јер не жели да се његово оглашавање доживи као аргантно прекоатлантско доцирање, на шта су многи недовољно „постнационални” Европљани (за Фукујаму „гневни популисти с деснице”) још увек поприлично осетљиви. Ипак, иако су му савети обазриво формулисани, њихов смисао је више него јасан, као и крајња мета којој смерају.

ГЛОБАЛИСТИ ПРОТИВ МУЛТИКУЛТУРАЛИЗМА

Да би се створили предуслови за складно уклапање „дететеризованих” и „декултурисаних” младих муслимана у демократски контекст европских друштава, нужно је, поручује Фукујама, одлучно раскрстити с контрапродуктивном политиком мултикултурализма, јер се показало да она производи (исламистички) радикализам. Како би се ова пилула лакше прогутала, Фукујама, наравно, не доводи у питање легитимност мера државне принуде и силе према изгредницима и

свима који угрожавају поредак, мир, безбедност и имовину суграђана и заједнице. Главна порука је, ипак, да је мултикултурализам, за који су се упрао прваци „слободног" и „отвореног" друштва донедавно упорно залагали и уобличавали га у прекорне и оштре лекције ретроградним националистима, постао превазиђен и заблудан, а да практично није у пуној мери нигде ни заживео! Па шта онда да се ради? У одговору на то кључно питање, Фукујама на моменат разоткрива догматско глобалистичко лице и тражи од Европљана да своје дефиниције националног идентитета преформулишу на начин који ће их учинити прихватљивим за грађане неозападњачког „бекграунда". Ту смо, дакле!

Чи-ни ми се да је, уз ну-жно по-јед-но-ста-вља-ва-ње, Фу-ку-ја-ми-ну ло-ги-ку мо-гу-ће про-ту-ма-чи-ти као зах-тев Евро-пља-ни-ма да се кул-тур-но упо-до-бе ста-њу у ко-ме се на-ла-зе мла-ди при-пад-ни-ци оту-ђе-них ими-грант-ских му-сли-ман-ских за-јед-ни-ца, ка-ко би се ове лак-ше и пот-пу-ни-је ин-те-гри-са-ле. Ако су ови „де-те-ри-то-ри-ја-ли-зо-ва-ни" и „де-кул-ту-ри-са-ни", он-да та-кви у сопственој ку-ћи, е да би она по-ста-ла за-јед-нич-ка, тре-ба да бу-ду и Евро-пља-ни. У „постнационалној" епо-хи Фран-цу-зи би, ваљ-да, тре-ба-ло да пре-ста-ну би-ти Фран-цу-зи, Хо-лан-ђа-ни Хо-лан-ђа-ни, Нем-ци Нем-ци... Ср-би-ма је, уоста-лом, већ по-о-дав-но до-вољ-но ја-сно и бол-но по-ру-че-но да ни-је са-вре-ме-но би-ти Ср-бин, али су они, из-гле-да, у том по-гле-ду по-при-лич-но тврд-о-гла-ви. Кад је уби-јен хо-ланд-ски филм-ски умет-ник Тео Ван Гог по-ка-за-ло се да и Хо-лан-ђа-ни мо-гу ис-по-љи-ти „срп-ске" осо-би-не, а бог-ме и Фран-цу-зи про-во-ци-ра-ни ди-вља-њем по пред-гра-ђи-ма сво-јих гра-до-ва. Тре-ба ли они, ре-ци-мо, да из сво-јих шко-лских књи-га из-ба-це *Пе-сму о Ро-лан-ду*, са-мо за-то што је овај ра-то-вао са Са-ра-це-ни-ма, као што су не-ки зах-те-ва-ли од Ср-ба да се од-рек-ну Ње-го-ша? Хо-ће ли европ-ски му-сли-ма-ни, за-уз-врат, од-у-ста-ти од *Ку-ра-на*
, у ко-ме се, по-ред оста-лог, по-зи-ва и на бор-бу про-тив „не-вер-ни-ка"?

Фу-ку-ја-ма при-зна-је да је „фор-ми-ра-ње та-квог на-ци-о-нал-ног иден-ти-те-та ко-ји би по-ве-зи-вао гра-ђа-не свих ре-ли-ги-ја и ет-нич-ких при-пад-но-сти у јед-ну за-јед-нич-ку де-мо-крат-ску кул-ту-ру" осе-тљив и те-жак за-да-так. Мно-ги Евро-пља-ни сма-тра-ју да је мо-дел аме-рич-ког „лон-ца за пре-та-па-ње" („mel-ting pot") не-пре-но-сив у европ-ски

про-стор, где иден-ти-тет и да-ље по-чи-ва на кр-ви, тлу и древ-ном ко-лек-тив-ном пам-ће-њу. Мо-жда то та-ко и мо-ра би-ти, ре-зиг-ни-ра-но се вај-ка Фу-ку-ја-ма, али ће се у том слу-ча-ју европ-ска де-мо-кра-ти-ја на-ћи у још озбиљ-ни-јој не-при-ли-ци кад број европ-ских му-сли-ма-на бу-де знат-но ве-ћи не-го да-нас. А по-што је Евро-па јед-но од ва-жних по-при-шта бор-бе про-тив те-ро-ри-зма, ње-но по-ср-та-ње од-ра-зи-ће се на све нас, упо-зо-ра-ва, на кра-ју, аме-рич-ки ге-о-по-ли-ти-чар.

СТРАШНА ЦЕНА НОВЕ УТОПИЈЕ

Не-ке по-ја-ве и тен-ден-ци-је у дру-штве-ном и кул-тур-ном жи-во-ту Евро-пе, чи-ји је за-јед-нич-ки име-ни-тељ ре-ла-ти-ви-зо-ва-ње, раз-вод-ња-ва-ње и по-ти-ски-ва-ње, све до уки-да-ња, од-ре-ђе-них вред-но-сти ко-је при-па-да-ју са-мим те-ме-љи-ма европ-ског ци-ви-ли-за-цијс-ког иден-ти-те-та, упу-ћу-ју на то да Фу-ку-ја-ма ни-је без исто-ми-шље-ни-ка ни на Ста-ром кон-ти-нен-ту. Је-дан од глав-них ар-гу-ме-на-та про-тив из-ри-чи-тог по-зи-ва-ња на (ју-део)хри-шћан-ске ко-ре-не европ-ства у пре-ам-бу-ли „Уста-ва" Но-ве Евро-пе био је упра-во за-зи-ра-ње од мо-гу-ће не-га-тив-не ре-ак-ци-је на му-сли-ман-ској стра-ни. На Де-ри-ди-ном фи-ло-зоф-ском тра-гу, не-ки мла-ђи ико-но-кла-сти при-жељ-ку-ју да, на-кон рас-па-ме-ће-не по-ли-тич-ке сфе-ре, „де-кон-стру-и-са-на" тре-ба да бу-де и она ре-ли-гиј-ска. Евро-па као да би тре-ба-ло да по-ста-не пом-но пре-бри-са-на „та-бу-ла ра-са", по ко-јој ће не-ки гло-бал-ни ум (или мо-жда свет-ска вла-да?) сло-бод-но и про-из-вољ-но ис-цр-та-ва-ти но-ве „по-сти-сто-ријс-ке", „по-сти-де-о-ло-шке" и „пост-на-ци-о-нал-не" ко-ор-ди-на-те за са-вр-ше-но ма-ни-пу-ли-са-ње љу-ди-ма „без свој-ста-ва". Не-при-ме-ре-но је у ве-зи с та-квим ви-зи-ја-ма ре-ша-ва-ња му-сли-ман-ског и свих дру-гих про-бле-ма сло-же-не европ-ске ду-хов-не, ет-нич-ке и кул-тур-не струк-ту-ре при-зи-ва-ти у се-ћа-ње фа-мо-зни, и је-дин-стве-ни, пре-ко-о-ке-ан-ски „mel-ting pot". Сам Фу-ку-ја-ма ка-же да је ве-ра би-ла онај ко-хе-зив-ни ка-та-ли-за-тор ко-ји је омо-гу-ћио да се, не-по-но-вљи-вим сти-ца-јем окол-но-сти, ра-зно-род-ни усе-ље-ни-ци у Но-ви свет сто-пе у јед-ну, аме-рич-ку на-ци-ју. Од Евро-пља-на се тра-жи не-што са-свим дру-го, уз пре-ви-ђа-ње ка-пи-тал-не чи-ње-ни-це да они ни-су до-ђо-ши с ра-зних ме-ри-ди-ја-на, већ ве-ко-ви-ма до-ма-ћи-ни у сво-јој европ-ској ку-ћи и ње-ним на-ци-о-нал-ним ста-но-ви-ма. Те-шко је за-ми-сли-ти да ће они за-тр-ти соп-стве-но би-ће, као што су то учи-ни-ли аме-рич-ки усе-ље-ни-ци с Ин-ди-јан-ци-ма, ра-ди раш-чи-шћа-ва-ња те-ре-на за не-сме-та-но ин-те-гри-са-ње ино-род-них и ино-вер-ских, из-вор-но не-е-вроп-ских

но-во-е-вро-пља-на. И да ли би то он-да уоп-ште би-ло ин-те-гри-са-ње (с ким? у шта?) или осва-ја-ње, за-по-се-да-ње ра-зе-вро-пље-не те-ри-то-ри-је од стра-не „де-те-ри-то-ри-ја-ли-зо-ва-них" и „де-кул-ту-ри-са-них", али ислам-ски и те ка-ко све-сних „гло-бал-них му-сли-ма-на"? Сре-ћом, реч је, у крај-њој ли-ни-ји, о уто-пи-ји, али зар нам је ма-ло по-ра-зних исто-риј-ских ис-ку-ста-ва с не-мер-љи-вимште-та-ма и уна-за-ђе-њи-ма про-у-зро-ко-ва-ним упор-ним и тврдо-гла-вим на-сто-ја-њи-ма план-ског до-се-за-ња ра-зних уто-пи-ја?

На по-се-бан опрез упу-ћу-је из-ве-сност да Ф. Фу-ку-ја-ма ни-ка-ко ни-је са-мо још је-дан сви-рач у ор-ке-стру без-и-дејних гло-ба-ли-стич-ких пла-ће-ни-ка ко-ји оп-се-сив-но, али и ре-пе-ти-тив-но сви-ра-ју на јед-ној те ис-тој жи-ци. Не, он је по-тврђе-но ори-ги-на-лан, од-лич-но оба-ве-штен и под-сти-ца-јан ми-сли-лац, је-дан од нај-у-ти-цај-ни-јих на пре-ла-ску из дру-гог у тре-ћи ми-ле-ни-јум. По-врх то-га, Фу-ку-ја-ма је и ин-те-лек-ту-ал-но и ху-ма-ни-стич-ки од-го-во-ран, што се убе-дљи-во по-тврди-ло у ње-го-вим бес-ком-про-ми-сним по-ле-мич-ким об-ра-чу-ни-ма с тзв. „тран-сху-ма-ни-сти-ма", по-кре-том ко-ји сме-ра да, ко-ри-шће-њем нај-у-са-вр-ше-ни-јих тех-но-ло-ги-ја и вр-хун-ских на-уч-них зна-ња, чо-ве-ка „осло-бо-ди" чак и „сте-га" ње-го-ве би-о-ло-шке при-ро-де. Иде-ју да би ре-во-лу-ци-о-нар-на би-о-тех-но-ло-ги-ја чо-ве-ку мо-гла омо-гу-ћи-ти да по-ста-не соп-стве-ни тво-рац и ди-зај-нер, уве-ре-ни гло-ба-ли-ста Фу-ку-ја-ма оце-нио је као нај-о-па-сни-ју за-ми-сао на-шег вре-ме-на. Не-ма сум-ње да је у то-ме пот-пу-но у пра-ву. Оно што до-дат-но за-бри-ња-ва баш за-то што је у пра-ву је-сте ње-го-во (и не са-мо ње-го-во) не-у-ви-ђа-ње да ре-цеп-ту-ра ко-ју ну-ди ра-ди пре-ва-зи-ла-же-ња јед-ног све ду-бљег уну-тра-шњег ја-за у за-пад-но-е-вроп-ским дру-штви-ма иде у истом сме-ру, од-но-сно во-ди истим, за-сад са-мо „тран-сци-ви-ли-за-циј-ским" пу-тем, чи-ја је не ви-ше та-ко да-ле-ка по-след-ња ста-ни-ца „тран-сху-ма-ни-стич-ко" раш-чо-ве-че-ње чо-ве-ка.

КОБ ИДЕОЛОШКОГ „РАЈА НА ЗЕМЉИ"

Ка-ко оста-ти рав-но-ду-шан пред осве-до-че-њем да јед-но за-во-дљи-во лу-кав-ство гло-ба-ли-стич-ког ума, сми-шље-но с на-ме-ром да се по-вод ими-грант-ског бун-та у пред-гра-ђи-ма европ-ских пре-сто-ни-ца тен-ден-ци-о-зно иде-о-ло-шки

функ-ци-о-на-ли-зу-је, ни-је за-пра-во ни-шта дру-го до но-ви при-мер аутен-тич-не, ис-кре-не не-спо-соб-но-сти раз-у-ме-ва-ња ме-ста, уло-ге и сми-сла кул-ту-ре/кул-ту-ра и тра-ди-ци-је/тра-ди-ци-ја у људ-ским ства-ри-ма. Има ли су-штин-ски мо-дер-ни-јег скулп-ту-рал-ног из-ра-за од древ-ног ки-клад-ског? Ко-ји је драм-ски пи-сац са-вре-ме-ни-ји од све-вре-ме-ног Шек-спи-ра? Зна-мо ли за не-ки се-ку-лар-ни мо-рал-ни ко-декс це-ло-ви-ти-ји и уни-вер-зал-ни-ји од Де-сет Бо-жи-јих за-по-ве-сти? Хо-ће ли Евро-пља-ни хте-ти и мо-ћи да се ли-ше вла-сти-тог ви-ше-ди-мен-зи-о-нал-ног иден-ти-те-та, ко-ји је и вер-ски и културни и ет-нич-ки и на-ци-о-нал-ни, ка-ко би се бе-сло-ве-сно по-да-стр-ли ули-ва-њу стра-них ци-ви-ли-за-циј-ских суп-стан-ци, уве-ре-ни да ти-ме оства-ру-ју иде-ал „отво-ре-ног де-мо-крат-ског дру-штва”, при-хва-тљи-вог сви-ма, а на-ро-чи-то они-ма ко-ји би да га по-ни-ште?

Од го вор на „европ ску ин ти фа ду” ни ка ко не би смео би ти не ки но ви уну та ре вроп ски зид, по пут оног изра ел ског, али ни ру ше ње и по рав на ва ње баш свих бе де ма ко ји су ве ко ви ма обез бе ђи ва ли ка кав-та кав по ре дак и за ко но мер ност у очу ва њу при род не, и од Бо га да те, ра зно ли ко сти све та. На уч ни ци твр де да се у том све ту да нас го во ри око шест хи ља да је зи ка, али да би их за сто го ди на мо гло пре жи ве ти све га два де се так. Озна ча ва ли то ци ви ли за циј ски на пре дак? Ве ћи на се сла же да не, иако би се љу ди гло бал но ве ро ват но лак ше спо ра зу ме ва ли. Пи та ње је са мо да ли би има ли о че му да раз го ва ра ју, да при ја те љу ју, тр гу ју и да се сва ђа ју. Ка ко би им жи вот тек по стао не под но шљи во до са дан да се сви вра те у јед но је зич ку „пред ва ви лон ску” иди лу! Рај ско на се ље обе ћа ва бла го ста ње ис кљу чи во у ес ха то ло шкој пер спек ти ви. Сви ра ни ји по ку ша ји да се оно про јек ту је и оства ри на зе мљи во ди ли су кроз ово зе маљ ски па као, пре ма ко ме су бук ти ње за па ље них аутомобила у па ри ским пред гра ђи ма са мо бе за зле ни сви ци у европ ској по мр чи ни. Чу вај мо се ис ку ше ња, и са ве та, да их по ку ша мо ода гна ти гло ба ли стич ком про ма јом ко ја ће нас све за јед но по ву ћи у пре те ћу не из ве сност

потичиња вања неској отуђеној, хладној вољи, равнодушној и према Богу и према Алаху, али и према човеку. <

(Из-вор: „Са-вин-дан”, При-је-по-ље, годишњак за 2006)